

UOT 792.03

ƏLƏKBƏR QASIMOV*

NAXÇIVAN DÖVLƏT KUKLA TEATRİNİN İLK BƏDİİ RƏHBƏRİ

Məqalədə Naxçıvanda kukla teatrının yaranması zərurətindən söhbət açılır. Bu teatrın təşəkkülü və formalaşmasında məşhur kukla aktyoru Ruslan Həsənovun xidmətlərindən bəhs edilir. Burada teatrın blokada şəraitində tərəqqisindən və intibah illərindən danışılır.

Həmçinin Naxçıvan Dövlət kukla teatrının ilk tamaşası, ilk mövsümünün açılışı. İlk bədii və aktyor heyəti barədə də məlumat verilir. Teatrın ilk tamaşaları, Bakıya və qonşu ölkələrə səfərləri geniş işıqlandırılır.

Bundan başqa Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının bugünkü vəziyyətinə və problemlərinə də tənqidi nəzər yetirilir.

Açar sözlər: Naxçıvan, dövlət teatri, Ruslan Həsənov, kukla, tamaşa, rejissor, rəssam, aktyor, qastrol.

1989-cu ilin mart ayında Naxçıvanda “Azərbaycan teatri günləri” keçirilirdi. Bu, Azərbaycanın, o cümlədən muxtar respublikanın ictimai-mədəni həyatında çox əlamətdar, unudulmaz bir hadisə, mötəbər mədəniyyət tədbiri idi. Həmin günlərdə Naxçıvan şəhəri sanki bir teatral mərkəzə çevrilmişdi. Paytaxtımız başda olmaqla respublikanın əksər dövlət dram teatrlarının nümayəndələri ilə yanaşı, Azərbaycan Dövlət və Gəncə Dövlət kukla teatrlarının da sənətkarları Naxçıvanda idilər. A.Şaiq adına Azərbaycan Dövlət Kukla Teatrının bir qrup aktyoru ilə birlikdə aparıcı aktyor Ruslan Həsənov da gəlmişdi. Ruslanı hələ yeniyetməlik dövrümdən – həm qohum kimi, həm də Azərbaycan Televiziyasının “Əlifba teatri” verilişindən, div kuklasının ifaçısı kimi tanıyırdım.

Həmin vaxt Muxtar Respublika Mədəniyyət Nazirliyi Elmi-Metodiki Mərkəzinin direktor müavini vəzifəsində çalışırdım və nazirliyin təmsilçisi sifətilə qonaqları müşayiət edənlərdən biri idim. Xüsusi avtobuslarla Naxçıvanın görməli yerlərini, muzeyləri gəzir, tarixi abidələri ziyarət edirdik. Belə gəzintilər əsnasında Gəncə Dövlət Kukla Teatrının rejissoru və aktyorları ilə də yaxından tanış oldum. Onların da yaradıcılıq işləri, ümumi fəaliyyətləri və yeni yaradılmış bir teatr kimi qarşıya çıxan problemlərlə yaxından maraqlandım.

“Azərbaycan teatri günləri”nin açılış gecəsində dövlət kukla teatrlarının çıxışlarını da seyr edərkən daxilən bir qısqançlıq, həsəd hissi keçirdim: nəyə görə bir əsrdən artıq peşəkar teatr ənənələrinə malik olan qədim Naxçıvan diyarında hələ də dövlət kukla teatri yoxdur? Bu məsələnin gerçəkləşmə vaxtının yetişdiyini qətiləşdirib “günlər”də bir dramaturq kimi iştirak edən, nüfuzlu qonaqlardan biri, bugünkü xalq yazıçımız Anarla fikirlərimi bölüşdüm. Anar müəllimlə beş ildən artıq idi ki, səmimi məktublaşır, onunla Bakıda, həmçinin Naxçıvanda olduğu zamanlarda görüşürdük. Odur ki, bir qədər ərkyana Naxçıvanda da dövlət kukla teatri yaradılması barədə təkliflə muxtar respublika rəhbərliyinə müraciət etməsini ondan xahiş etdim. Həmin tədbirin təntənəli bağlanması Ordubad şəhərində oldu. Axşam, ziyafətdən sonra qonaqları qatarla yola salarkən vağzalda gözüm lokomotivin qarşısındakı dirəkdə qırmızı işıq yaşıllıqla əvəz olunmasına sataşdı. Həmin an xəfif bir təbəssümlə daxilən bir yüngüllük və iftixar hissi duydum: Naxçıvanda dövlət kukla teatri olması arzuma da artıq yaşıl işıq yandırılmışdı. Həm də bu ağır və məsuliyyətli işin altına girəcəyimə və onu layiqincə həyata keçirəcəyimə söz vermişdim. Ayrılarəkən Ruslan Həsənov da bu xəbərdən xeyli şad olduğunu və nə zaman lazım gələrsə, öz köməliyini əsirgəməyəcəyini bildirdi.

Elə həmin ilin aprelinde Azərbaycan Dövlət Kukla Teatri bir neçə tamaşa ilə muxtar respublikanın paytaxtında və rayon mərkəzlərində qastrolda oldu. Qastrol müddətində onları

müşayiət etdiyim zaman kukla teatrı barəsindəki nəzəri biliklərimi sanki təcrübə ilə zənginləşdirdim. May ayı ərzində isə Naxçıvan şəhərində yeni teatrın fəaliyyət göstərəcəyi binanı müəyyənləşdirib truppenin formalaşması qaydasını dəqiqləşdirdikdən sonra mənim də Moskva Dövlət Akademik Kukla Teatrında bir aylıq rəsmi təcrübə keçməm barəsində təklif də daxil olmaqla Respublika Mədəniyyət Nazirliyinə məktubla müraciət olundu.

Nəhayət, gözlənilən hadisə baş verdi. Respublika Nazirlər Soveti “Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının yaradılması haqqında” 1989-cu il 14 sentyabr tarixli 383 nömrəli Qərar qəbul etdi. Muxtar Respublika Mədəniyyət Nazirliyinin göndərişilə oktyabr-noyabr aylarında mən Moskvada təcrübədə olmalı və geri dönmə kimi yeni teatrın bədii rəhbəri və direktoru kimi fəaliyyətə başlayaraq kollektivi formalaşdırmalı idim.

Məhz bu məsələ ilə əlaqədar Bakıda, nazirliyin İncəsənət İşləri Baş İdarəsində olarkən idarənin rəisi Vaqif Əlixanov mənim üçün sürpriz açıqlamalar etdi, bildirdi ki, qərarın bir bəndində teatr fəaliyyətə başladığı gündən sonra altı ay müddətində ilk tamaşanın təhvil verilməsi tapşırığı da vardır. Teatr yenicə yarandığı üçün bir sıra təşkilati işlər də meydana çıxır. Belə ki, yerləşəcəyi binanın kosmetik təmiri, möhür, stamp, məktub və əmr blanklarının, afişa və biletlərin, proqram və dəvətnamələrin sifariş edilərək çap olunması ən az iki aya başa gələn işlərdir. Yaradıcı heyətin, xüsusən də truppenin formalaşdırılması da müəyyən vaxt aparacaqdır. Kuklaların hazırlanması üçün mütləq Bakıdan bir mütəxəssis gəlib öz məsləhətlərini verməli, aktyor heyətiyə heç olmasa bir ay kukllarla rəftarı mənimsəməlidirlər. Əgər yanvardan bu işlərə başlanılsa, mayın sonuna tamaşa təhvil verilməlidir. Bütün bunların öhdəsindən gəlmək üçün isə mənim Moskva səfərim təxirə salınmalı və Bakıdan kimsə yaradıcı işlərdə, yəni ilk tamaşanın hazırlanıb vaxtında təhvil verilməsində mənə köməklik etməlidir.

Vaqif müəllimin dediklərini götür-qoy edib, onunla razılaşaraq faydalı məsləhəti üçün minnətdarlıq etdim və kimi məsləhət bildiyini soruşdum. Gözləmədiyim halda o, Ruslan Həsənovun adını çəkdi, xanımının da kukla mexanizmini yaxşı bildiyini və gözəl dərzi olduğunu vurğulayaraq qeyd etdi ki, onlar ikilikdə dörd nəfəri əvəz edib teatrın işini sürətləndirmiş olurlar və ilk tamaşanı yüksək keyfiyyətlə təhvil verərlər. Mən bütün bunlara qəlbən sevinmə də artıq məşhur kukla aktyoru kimi şöhrətlənən Ruslanın teatrda və televiziyaadakı işini buraxıb mərkəzdən əyalətə gəlmək arzusuna inanmadığım gəlmirdi.

V.Əlixanov daha sonra əlavə etdi ki, aktyorlar, rəssamlar, kuklahazırlayan və dərzi tam püxtələşincə bu cütlük ikinci tamaşanı da hazırlaya bilər və həmin müddətdə mənim Moskva səfərim də reallaşar. İkilikdə oturub hər şeyi ətraflı müzakirə etməmiz üçün Ruslanla görüşməmi məsləhət görən Vaqif müəllimlə sağollaşıb kukla teatrına yollandım. Bizim bu görüşümüz, necə deyirlər qarşılıqlı anlaşma və dostluq şəraitində keçdi və səmərəli oldu.

1989-cu il noyabrın 17-də yenidən Bakıda, mədəniyyət nazirliyində idim. Bizim təyinat əmrlərimiz verilməli və nazir Polad Bülbüloğlunun qəbulunda olmalı idik. Teatr qaydalarına əsasən bədii rəhbər və direktor bir şəxs olmalıdır. Belə olmadıqda ümumi rəhbərliyi direktor, yaradıcı heyətə rəhbərliyə baş rejissor həyata keçirir. Sovet dövründə dövlət teatrlarının əksəriyyətində bədii rəhbərin əmək haqqısı baş rejissorun maaşından xeyli artıq olurdu. Ruslanın paytaxtdan Naxçıvana getməsi fədakarlığını nəzərə alıb ştat cədvəlində baş rejissor yerinə bədii rəhbər yazılmasını xahiş etdim. Beləliklə, ikilikdə nazirin qəbulunda olub yarım saatdan sonra mən Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının direktoru, Ruslan Həsənov isə bədii rəhbəri kimi oradan çıxdıq.

Onu da qeyd etməyi lazım bilirəm ki, həmin günlərdə nazirliyin Maliyyə-İqtisadiyyat Baş İdarəsində teatrımızın stat cədvəlinin və xərclər smetasının tərtib olunmasında Ruslanın mənə çox köməkliyi dəydi. Kukla teatrındakı uzunmüddətli təcrübəsi sayəsində o, bizim yeni teatrımıza məhz hansı ştatların zəruriliyini və neçə vahid olmasını yaxşı bilirdi. Açıgını deyim

ki, bəzi məqamlarda mənimlə məsləhətləşsə də stat cədvəlimiz əsasən onun diqtəsilə tərtib olunmuşdu.

Naxçıvana döndükdən sonra biz birlikdə tanışlıq məqsədilə əvvəl mədəniyyət naziri Fəttah Heydərovun yanında olduq, sonra isə Muxtar Respublika Nazirlər Sovetinin sədri Afiyəddin Cəlilov bizi çox səmimi qəbul etdi və mövcud ictimai-siyasi vəziyyətdən doğan problemlərə baxmayaraq yeni teatra hərtərəfli köməklik göstərəcəyinə söz verdi. Məhz bu görüşdən sonra iki aya boşaldılmayan teatrın yerləşəcəyi bina iki günə boşaldılıb bizə təhvil verildi. Burada fəaliyyət göstərən Naxçıvan Dövlət Filarmoniyası Muxtar Respublika Mədəniyyət Sarayının üçüncü mərtəbəsinə köçürüldü.

Bu müddət ərzində bədii rəhbərlə birlikdə Naxçıvan şəhərinin bütün orta məktəblərində olaraq direktorlarla birlikdə sinif-sinif gəzib bir neçə aydan sonra məzun olacaq şagirdlərə yeni yaranmış dövlət kukla teatri barədə ətraflı məlumat verir və gələcək taleyini bu sənətə bağlamaq istəyən, öz istedadına güvənən gəncləri aktyor seçimi məqsədilə keçirəcəyimiz iki turdan ibarət müsabiqəyə dəvət edirdik.

Lakin 1990-cı ilin 20 Yanvar faciəsi və həmin günlərdə Səderəkdə başlayan qanlı döyüşlərlə əlaqədar olaraq müsabiqəmizi bir ay təxirə salmalı olduq. Həmin vaxt Bakıda olan R. Həsənov Naxçıvana fevralın əvvəllərində gəlib çıxdı. Bir neçə gündən sonra nəzərdə tutulmuş müsabiqənin birinci turunu keçirdik.

Filarmoniyanın köçürülməsi tam başa çatmadığından həmin tur Muxtar Respublika Mədəniyyət Sarayının kiçik zalında reallaşdı. 400 nəfərlik zalın səhnəsində 30-dan artıq gənc oğlan və qız öz məharətlərini nümayiş etdirdilər. Teatrımızın Bədii Şura üzvlərindən ibarət olan münisflər heyəti bu gənclərin arasından daha istedadlılarını seçib ikinci tura keçirdi. İkinci tur isə teatrımızın öz səhnəsində gerçəkləşdi və münisflər heyəti 8 nəfər ən qabiliyyətli gənci truppa (aktyorluğa və yardımçı tərkibə) daxil etdi. Digərlərisə səhnənin texniki heyətinə (radist, işıqçı, səhnəquraşdırıcısı vəzifələrinə) qəbul edildilər. Bu, əslində Ruslan Həsənovun təklifi idi. O, bu addımı belə izah etdi ki, həmin gənclər də məşqlərdə və tamaşa boyu daim səhnədə olacaqlar. Bu zaman yoldaşlarına baxıb yavaş-yavaş personajların sözlərini mənimsəyəcək, kuklaların bəzi mürəkkəb hərəkətlərində, onların rəqs etdirilməsində, butafor və rekvizitlərin daşınmasında kuklalara – aktyor yoldaşlarına yardım edəcəklər. Bundan başqa lazım gəldikdə, vəziyyət tələb edərsə, tamaşada iştirak edə bilməyən aktyoru əvəz edərək onun kuklasını işlədə biləcəklər. Bu təklifi hamımız yekdilliklə bəyəndik.

Nəhayət, mart ayının 1-dən müsabiqədən keçmiş həmin 15 nəfər gəncin də əmri verildi və ilk tamaşanın hazırlanması işinə başlanıldı. İlk tamaşamız isə Əyyub Abbasovun “Keçinin qisası” pyesi əsasında hazırlanırdı. Quruluşçu rejissor Ruslan Həsənov, quruluşçu rəssam Solmaz Musayeva, bəstəkar Tofiq Quliyev idi. R. Həsənovun rəhbərliyi altında aktyorlar hər gün səhər-səhər bir saata yaxın trenaj (kukla ilə rəftarı qavrama) məşğələsini yerinə yetirdikdən sonra stolarxası məşqə başlayır və tamaşanın mətnini mənimsəyirdilər.

C. Məmmədquluzadə adına Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının ilk ədəbi hissə müdiri kimi bu vəzifədə 22 ildən artıq çalışdıqdan sonra həmin işini 1990-cı ilin yanvarından bu yeni teatrda davam etdirən görkəmli şair-dramaturq, respublikanın əməkdar mədəniyyət işçisi (sonralar əməkdar incəsənət xadimi, Prezident təqaüdüçüsü) Kəmalə Ağayeva gənc aktyorların düzgün tələffüzü və məntiqi vurğuları mənimsəmələrində quruluşçu rejissorun ən yaxın köməkçisi idi.

Qədim sənət ocağından – Naxçıvan Teatrından tamamilə ayrılıb sənətini yeni üslubda sınaqdan keçirən, teatrımızın truppa müdiri, bu tamaşada canavar rolunu ifa edən respublikanın əməkdar artisti (hazırda xalq artisti) Rövşən Hüseynov imkan düşdükcə gənc aktyorlara qocaman teatrın korifey sənətkarları, özünün keçdiyi yaradıcılıq yolu, aktyor sənətinin çətinlikləri və

şərəfliliyi haqqında gənclərə məlumat verirdi.

İlk tamaşanın təhvil verilməsindən təxminən bir ay əvvəl onun personajlarını – kuklaları bədii rəhbərin xanımı Zemfira Həsənova Bakıdan gətirdi. Rəssam Solmaz Musayevanın yaratdığı kuklalara Zemfira xanım böyük zövqlə çox yaraşılıq paltarlar tikmişdi. Bundan əlavə Naxçıvanda olduğu müddətdə o, rəssamlara, kuklahazırlayan və butaforçulara öz sənətinin sirlərini aşılayır, lazımi tövsiyələrini verirdi.

Nəhayət, hamının gözlədiyi gün gəlib çatdı. 1990-cı il iyun ayının 1-də - Uşaqları Beynəlxalq Müdafiə Günündə Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrı öz qapılarını tamaşaçıların üzünə açdı. Bu tamaşaçılar arasında körpələr və şagirdlərlə yanaşı, valideynlər, müəllimlər, digər teatrsevər insanlar da var idi. Tamaşadan əvvəl səhnədəki şirmanın qarşısına çıxan Ruslan Həsənov ümumilikdə kukla teatrı, onun Azərbaycanda təşəkkülü, o cümlədən bizim yeni teatrımız və onun ilk tamaşası barədə tamaşaçılara müfəssəl məlumat verdi.

Sonra “Keçinin qisası” tamaşası başladı. Biz səhnədən – pərdə arasından, həmçinin tamaşa zalından arabil maraqlı, heyran və sevinc dolu baxışları izləyir, tamaşaçıların münasibətini müşahidə edirdik. Tamaşa gürültülü alqış sədaları altında sona çatdı. Kukla teatrının əsas qaydalarından biri kimi hər bir aktyor öz kuklası ilə şirmanın qarşısına çıxdı. Hər kəs yerini tutandan sonra R. Həsənov da səhnəyə çıxaraq aktyorları bir-bir təqdim etdi.

Beləliklə, ilk yaradıcı addımımız çox uğurlu alındı. Elə həmin ilin sentyabrında isə Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının ilk mövsümü böyük təntənə ilə açıldı. Sentyabr ayının 1-də teatrımızın qarşısında qələbəlik var idi. Şəhər ictimaiyyəti nümayəndələrinin, həmçinin uşaqların sevinc və intizar qarışıq həyəcanla izlədikləri təntənəli açılış mərasimində Naxçıvan Vilayət Partiya Komitəsinin ikinci katibi Bəhrüz Əliyev, muxtar respublikanın mədəniyyət naziri Fəttah Heydərov, Muxtar Respublika Dövlət Televiziya və Radio Verilişləri Komitəsinin sədri Vahid Bağırov, Naxçıvan Şəhər Partiya Komitəsinin katibi Sabirə Mikayılova, Vilayət Partiya Komitəsinin şöbə müdiri Allahverdi Məmmədov, Naxçıvan Dövlət Musiqili Dram Teatrının baş rejissoru Əsgər Əsgərov, teatrımızın bədii rəhbəri Ruslan Həsənov, ədəbi hissə müdri Kəmalə Ağayeva, baş inzibatçısı Gülər Quliyeva və mən bir qədər hündürdə, fəsadın pillələri üzərində dayanmışdıq.

Ruslan Həsənov mərasimi giriş sözü ilə açaraq adları qeyd olunan yoldaşların əksəriyyətinə söz verirdi. Sonda mən Moskvadan doğma yurduna yenidən qayıtmış ulu öndərimiz Heydər Əliyevin ən xoş arzularını kollektivimizə və mərasim iştirakçlarına çatdırdım. Bir neçə gün əvvəl onunla yaşadığı həyat evində görüşüb ilk mövsümümüzün açılışına dəvətnaməni təqdim edərkən ulu öndərimiz belə dedi: “Bu münasibətlə səni və kollektivinizi ürəkdən təbrik edirəm. Mən elə-belə söz verməyi xoşlamıram. Görürsən də bu deputat görüşlərinə görə indi mənə ora-bura aparırlar. Ancaq həmin gün şəhərdə olsam, mütləq iştirak edəcəyəm. Uğurlar olsun!” (1, s. 295). Təəssüf ki, məhz həmin gün deputatlığa namizəd kimi seçicilərlə görüşə getdiyindən şəhərdə olmayan Heydər Əliyev bizim mərasimdə iştirak edə bilmədi.

Sonda Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının sədri, SSRİ xalq artisti Lütfiyar İmanovun təbrik teleqramını oxudum və hamını tamaşa zalına dəvət etdim. İlk mövsümün ilk tamaşaçıları “Keçinin qisası”ndan xeyli məmnun qalıb yeni teatrdan xoş təəssüratla ayrıldılar (5).

Bundan sonra Ruslan Həsənov ikinci tamaşa üzərində yaradıcılıq işinə başladı. Bu, T. Ağayevin “Cırdanın kələyi” tamaşası idi. Həmin tamaşa 1990-cı ilin dekabrında təhvil verildi və rəğbətlə qarşılandı.

Məhz Ruslanın təşəbbüsü ilə Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrı ilk dəfə 1991-ci ilin əvvəlində Bakı qastrolunda oldu və Aktyor Evində nümayiş etdirilən maraqlı tamaşaları, gözəl aktyor oyunu ilə paytaxt tamaşaçılarını valeh etdi. Bu səfərin yekununda teatrımız Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqının Fəxri fərmanı ilə təltif olundu.

Həmin səfərdən sonra teatrın bədii rəhbəri üçüncü quruluşa başladı. Teatrın üçüncü tamaşası Ç.Ələsgərlinin “İbrət dərsi” pyesi əsasında hazırlandı. Bu tamaşa da əvvəlkilərdən geri qalmadı. Pyes Nizami Gəncəvinin “Xəmsə” əsərinin motivləri əsasında yazıldığından quruluşçu rejissor tamaşada Nizaminin qəzəllərindən yerli-yerində istifadə etmişdi. Həmin qəzəllər Azərbaycan Radiosunun diktoru Eldost Bayramın (hazırda respublikanın xalq artisti) ifasında səsləndirilmişdi.

1992-ci ildə şəhər rəhbərliyi Dövlət Kukla Teatrının binasını Türkiyənin Naxçıvanda yenidən yaradılmış Baş Konsulluğuna vermək istəyirdi. Ali Məclisdə keçirilən növbəti müşavirədə Heydər Əliyevə bu barədə məlumat verildikdə möhtərəm Sədr hiddətlənmiş və bir növ Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının müdafiəsində duraraq qeyd etmişdir ki, bu teatrı harasa uyğunsuz bir yerə köçürmək, ona laqeyd yanaşmaq, yaxud “bu gün kukla teatrı nəyimizə lazımdır?” ifadəsini işlətmək teatr sənətimizə, ümumiyyətlə milli mədəniyyətimizə qarşı biganəlik deməkdir. “Heç bilirsinizmi Naxçıvanda Dövlət Kukla Teatrının açılması necə siyasi əhəmiyyət kəsb edir? Hələ 90-cı ilin əvvəllərində bu xəbər Moskvada, sonra da SSRİ-nin müxtəlif bölgələrində böyük rezonans doğurmuşdu. Məhz 90-cı ilin yanvarında – Naxçıvana erməni təcavüzü başlayan bir vaxtda burada fədakar sənət adamları tərəfindən kukla teatrının təşkil olunması onu sübut etdi ki, bu xalq məğrur və döyüşkən olmaqla bərabər, eyni zamanda nikbin bir xalqdır. Naxçıvanlılar torpaqlarını qoyub qaçmaq fikrindən tamamilə uzaq olmuş, qəhrəmancasına döyüşmüş, təcavüzkar düşməni geri oturtmuş, gələcək nəsil barədə düşünərək mədəni quruculuq işlərini də davam etdirmişlər.

Mən 1990-cı ildə Naxçıvana gəldikdən sonra avqust ayında bu teatrın rəhbərliyi ilə görüşəndə daha müfəssəl məlumat aldım, mövcud olan çətin və ağır bir şəraitdə çox böyük bir iş gördükləri üçün onları təbrik etdim, gələcək fəaliyyətlərində uğurlar arzulayaraq qeyd etdim ki, bu gün burada bir daha təkrar edirəm – Naxçıvanda Dövlət Kukla Teatrının açılması böyük mədəni, tarixi hadisə, bu gün isə əlavə edirəm ki, həm də siyasi hadisə olmuşdur” (2).

Ruslan Həsənov 1991-ci ilin sentyabrından Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrından ayrılma da qəlbən, ruhən bu teatrımızla bərabər olmuş, onun hər bir yeniliyinə və uğuruna sevinmişdir. Zemfira xanım isə 1997-ci ilin noyabr-dekabr aylarında şaxtalı Naxçıvana gəlib Respublika Mədəniyyət Nazirliyinin dövlət sifarişilə hazırladığımız Kəmalənin “Məlikməmməd” tamaşası üçün müqavilə əsasında səmimi bir şövqlə yaraşlıq, gözoxşayan paltarlar tikdi.

1994-1996-cı illərdə Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrı Türkiyənin İzmir, Van, Trabzon, Ərzincan və İğdir şəhərlərində İranın Urmiyə Vilayətində olmuş, bu səfərlərdə digər tamaşalarla yanaşı “Keçinin qisası” və “Cırdanın kələyi” tamaşaları da dəfələrlə böyük uğurla nümayiş etdirilmişdir (4). 15 günlük nəzərdə tutulmuş İzmir səfəri tam bir ay davam etdi. Bu səfərin yekunlarına görə Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrı, həmçinin qastrolda iştirak edənlərin hər biri ayrı-ayrılıqda, İzmir Valiliyinin “Fəxri Təşəkkürnamə”silə təltif olundular. Həmin “Fəxri Təşəkkürnamə” eyni zamanda Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Məclisinə, Azərbaycan Respublikasının və muxtar respublikanın mədəniyyət nazirliklərinə, Azərbaycan Teatr Xadimləri İttifaqına da ünvanlandı. Təqdim etmə mərasimi İzmir Valiliyində oldu (6).

Teatrımızın 1998-ci ilin sentyabrında Tehrandə, noyabrında isə İspaniyada keçirilən beynəlxalq festivallara aldığı dəvət həmin ilin iyununda bədii rəhbər və direktor vəzifəsindən istefa etməyim nəticəsində gerçəkləşmədi. Buna səbəb isə muxtar respublikanın yeni mədəniyyət nazirinin teatrımızın əsassız olaraq uyğunsuz, şərikli bir binaya köçürülməsi təşəbbüsünü ortaya ataraq israrla onu həyata keçirməsi olmuşdu.

Təəssüf ki, 1998-ci ildən üzü bəri Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrına rəhbərlik edənlər nəinki tamaşaçı etimadını, hətta teatrın adını, funksiyasını belə doğrultmadılar (3, s. 46). Kukla tamaşalarımız yeni quruluş adı ilə açıq səhnə variantında təqdim olunmağa başladı. Kuklalar

faktiki olaraq söküldü və tələf edildi. Bunların əvəzinə kuklaların yerinə aktyorlar açıq səhnədə tamaşa göstərdilər. Dövlət Kukla Teatrı xalq teatrı səviyyəsinə endirildi. Hətta son illərdə MR Mədəniyyət Nazirliyinin müşahidəçi mövqeyindən istifadə edərək H.Cavidin “Ana” faciəsini bu teatrın səhnəsində tamaşaya qoymaqdan belə çəkinmədilər.

Bizim ötən əsrin əvvəllərində böyük və danılmaz zəhmətlə ərsəyə gətirərək ayaq üstə qoyduğumuz və şöhrətləndirdiyimiz Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının bugünkü qeyri-qənaətbəxş fəaliyyətini ürək ağrısı ilə müşahidə edirik. Ancaq belə olmamalı idi. Baxmayaraq ki, Muxtar Respublika Ali Məclisi Sədrinin diqqət və qayğısı sayəsində 2004-cü ildə yeni, müstəqil bina ilə təmin olunduqdan sonra da teatrın maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsi işi davam etdirilir, təəssüflər olsun ki, 30 yaşını tamamlamış bu teatr son 22 ildə diletant rejissorların primitiv səhnə quruluşları ilə yerində saymaqdadır.

Bütün bunlara rağmen gələcəyə nikbin baxaraq qeyd etmək istəyirəm ki, Naxçıvan Dövlət Kukla Teatrının 35, 40, 50 illik və daha neçə yubileylərində Ruslan Həsənovun da xatirəsi yad ediləcək, bu teatrın təşkilatçıları və veteranlarının adları iftixarla çəkiləcək və onlar layiq olduqları qiyməti alacaqlar.

ƏDƏBİYYAT

1. AMEA Naxçıvan Bölməsinin “Xəbərlər”i, Xüsusi buraxılış, 2013.
2. “Elm” qəzeti, 10 may 2008.
3. “Mədəni-maarif” jurnalı, № 5-6, 1999.
4. Nuh yurdu qəzeti, 5 iyul 1997.
5. “Şərq qapısı” qəzeti, 2 iyun 1990.
6. “Yeni asır” qəzeti, 11 mart 1995.

**AMEA Naxçıvan Bölməsi
sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
e-mail: elekber.q@mail.ru*

Alakbar Gasimov

One of the organizers of the theater

The article discusses the need for puppet theater to be established in Nakhchivan. The development and formation of this theater tells about the services of the famous doll actor Ruslan Hasanov. It talks about the theater's progress in the blockade and its years of renaissance.

It will also tell you about the first performance of the Nakhchivan State Puppet Theater, the opening of the first season, the first cast and the actor. The theater's first performances, trips to Baku and neighboring countries are also widely covered.

In addition the current situation and other problems of the Nakhchivan Puppet Theater are also critically reviewed.

Keywords: *Nakhchivan, state theater, Ruslan Hasanov, puppet, performance, director, artist, actor, tour*

Алекбер Гасымов**Один из организаторов театра**

В статье говорится о необходимости созидания театра кукол в Нахчыване. Рассказывается о заслугах популярного кукольного театра Руслана Гасанова в образовании и формировании этого театра. Здесь говорится о прогрессе и возрождении театра в условиях блокады.

Также дается информация о первом спектакле, об открытии первого сезона, о первом художественном и актерском составе Нахчыванского государственного театра кукол. Широко освещаются первые спектакли, поездки театра в Баку и в соседних стран.

Кроме того критически бросается взгляд на сегодняшнее состояние и на проблемы Нахчыванского гостеатра кукол.

Ключевые слова: *Нахчыван, государственный театр, Руслан Гасанов, кукла, спектакль, режиссер, художник, актер, гастрол.*

(AMEA-nın müxbir üzvü Ərtegin Salamzadə tərəfindən təqdim edilmişdir)

Daxilolma: İlkin variant 19.11.2019
Son variant 19.03.2020